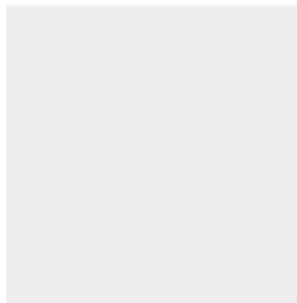
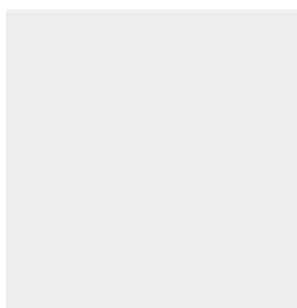
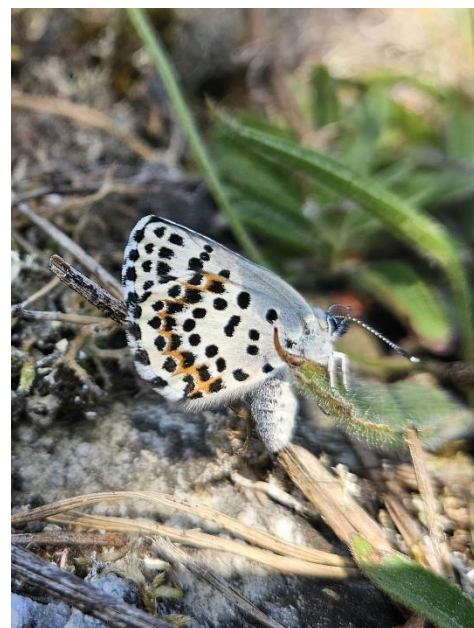

Inventering av fetörtsblåvinge i Stockholms län 2025

Fetörtsblåvingens utbredning undersöktes och inventerades i Stockholms skärgård under säsongen 2025. Totalt 1 423 ägg påträffades på Mörtö inom de tio delområden som följs upp. Årets resultat är det högsta någonsin registrerat under de sju år områdena inventerats och visar att öns population är stabil.

Bakgrund

Fetörtsblåvinge (*Scolitantides orion*) är en ovanlig dagfjäril med specifika habitatkrav. I Sverige lever larverna av kärleksört på solöppna, helst basiska, klippmarker. Artens population har minskat över tid och den är klassad som starkt hotad (EN) enligt 2020 års rödlista (SLU Artdatabanken 2020). För att bevara arten pågår ett nationellt åtgärdsprogram (ÅGP) för fetörtsblåvinge (Elmqvist 2011). I Stockholms län har flera tidigare förekomstlokaler gått förlorade på grund av habitatförändringar. Under 1990-talet och det första årtiondet av 2000-talet observerades arten sällan eller inte alls på tidigare kända lokaler, vilket ledde till farhågor om att fetörtsblåvingen möjligen var utdöd i länet. Men arten har på senare år hittats på Mörtö, söder om Nämndö, och 2019 upptäcktes ägg av arten på tidigare kända lokalen Munkö, mellan Nämndö och Runmarö. År 2021 observerades flygande exemplar på Munkö. År 2020 hittades arten i Nynäshamns kommun, först vuxna individer och ägg vid Läskär på Torö, och därefter år 2021 hittades ägg på de närliggande öarna Krokskär och Äpskär. År 2022 genomfördes försök att stärka populationen på Munkö genom att sätta ut 200 puppor. Utsättningen kommer att följas upp systematiskt de närmaste åren. På Mörtö har ägg räknats årligen sedan 2018, på nuvarande dellokaler sedan 2019.

Material och metoder

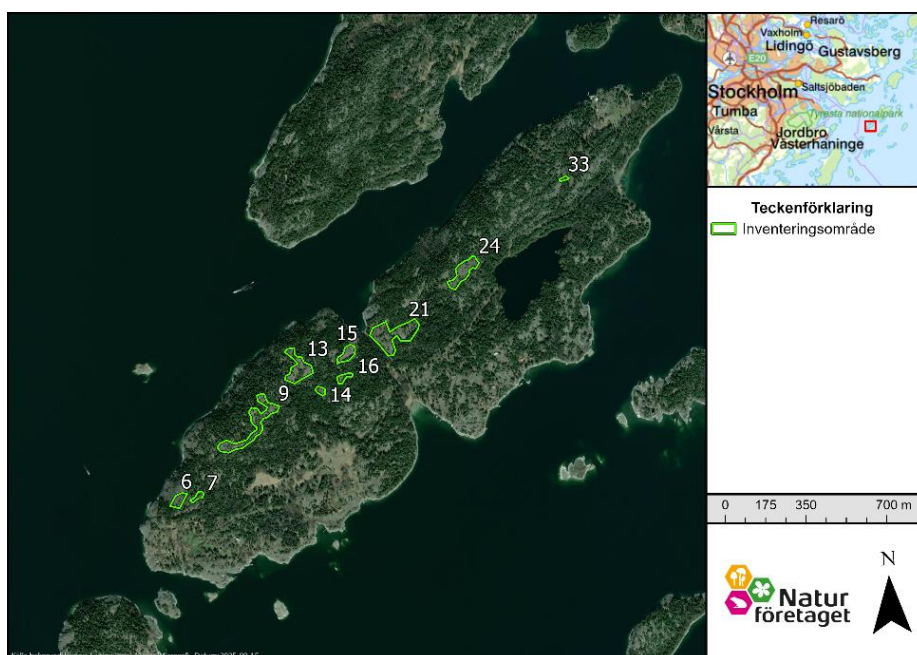
Datainsamling

Antal ägg av fetörtsblåvinge samt solexponering registrerades i fält med hjälp av appen Field Maps direkt i en smartphone, i koordinatsystemet SWEREF 99 TM. Inför inventeringen var Field Maps förberedd med ytor och tidigare års fynd av ägg. Inventeringsdata synkroniserades sedan till ArcGIS och data kan sedan tas ut från ArcGIS i olika format, till exempel som shapefiler eller Excelfiler. Länsstyrelsen Stockholm förvaltar fynduppgifterna, men alla fynd rapporteras även in till Artportalen.

Inventering på Mörtö 2025

På Mörtö finns 34 identifierade ytor med potentiella livsmiljöer, varav tio är utvalda för en systematisk uppföljning. Urvalet av dessa ytor bedöms vara representativt för ön som helhet. Ytorna har inventerats konsekvent sedan 2019.

Fetörtsblåvingen fäster sina ägg ett och ett på blad av kärleksört, och de är relativt karaktäristiska och lätta att se. Samtliga kärleksörtsplanter inom ytorna söktes igenom på skaft samt över- och undersida av blad. Punkter registrerades i Field Maps för samtliga kärleksörtsplanter med ägg. Årets inventering genomfördes 16–18 juni av Tore Dahlberg på Naturföretaget.

Figur 1. Karta över Mörtö med de inventerade uppföljningsytorna.

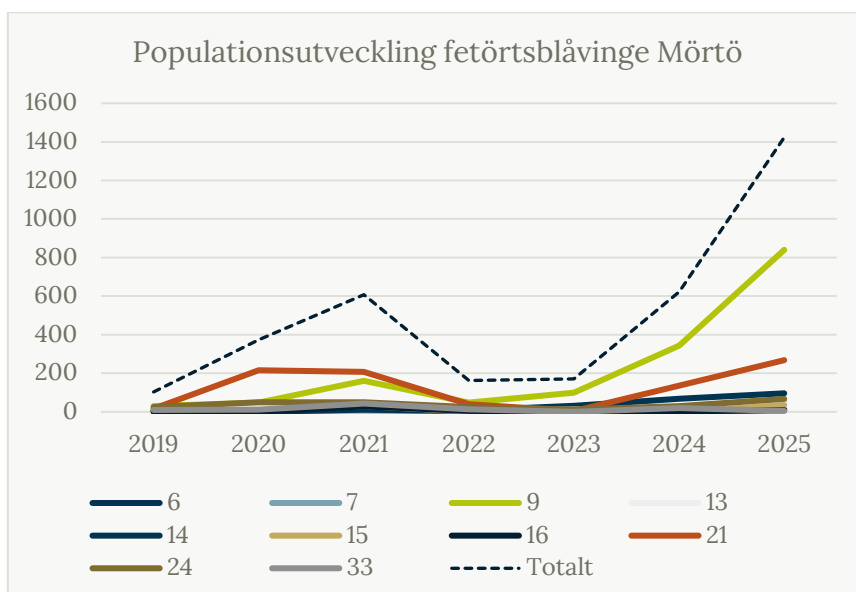
Resultat

Resultat på Mörtö 2025

Årets inventering resulterade i att ägg hittades på samtliga tio lokaler (tabell 1). De 1 423 påträffade äggen, på 723 plantor av kärleksört samt en planta av vit fetknopp, är den överlägset högsta siffra som noterats hittills under räkningarna. Två larver hittades också men dessa räknades inte när antal ägg summerades, då de sannolikt hade sitt äggskal kvar på plantan. Dessutom observerades åtta vuxna fjärilar som fortfarande var på vingarna.

Tabell 1. Antal hittade ägg på Mörtös tio uppföljningsytor, under åren 2019–2025.

Yta nr.	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
6	3	16	26	8	31	68	96
7	7	5	7	2	14	11	50
9	30	48	161	48	100	343	840
13	1	21	45	16	7	12	44
14	0	0	11	5	0	2	11
15	8	8	29	1	0	0	35
16	3	1	28	5	2	3	8
21	17	215	208	40	4	135	268
24	25	49	50	25	12	29	67
33	9	11	43	13	0	19	4
Summa	103	374	608	163	170	622	1423

Figur 2. Diagram över populationsutvecklingen (antal ägg) på uppföljningsytorna på Mörtö, åren 2019–2025.

Diskussion

Årets siffra är glädjande och visar att arten i år har en mycket stark population på Mörtö. Mer än dubbelt så många ägg noterades jämfört med förra årets rekordsäsong. Förhoppningsvis ökar detta sannolikheten för att arten kan sprida sig till fler öar i skärgården runtomkring framöver. Årets resultat behöver dock inte betyda att livsmiljön på Mörtö är bättre än tidigare. Som framgår av tabell 1 och figur 2 kan populationen fluktuera kraftigt. Exempelvis vädret, årsvariationer hos parasiter och predatorer kan spela in.

Det höga antalet ägg var genomgående i samtliga ytor utom den nordligaste (33), som var hårt rådjursbetad och ytterst få plantor fanns att tillgå för fetörtsblåvingen.

En hög andel av de kärleksörtsplantor som växte öppet eller halvöppet på hållmarkerna och som undgått hårt rådjursbete hyste äggförekomster. Vid ett tillfälle påträffades ett ägg på blad av vit fetknopp. Denna planta växte dock i direkt anslutning till en planta av kärleksört. Stickprov gjordes på flera plantor av vit fetknopp utan att ägg kunde påträffas.

Kärleksörtsplantor med äggförekomst hyste i genomsnitt 1,97 ägg per planta vilket är i princip oförändrat jämfört med förra årets 2,01 ägg, trots en drygt dubbelt så stor population. Detta kan tyda på en större mängd lämpliga plantor under 2025. Exempelvis på grund av mindre betestryck av rådjur på de flesta lokalerna eller mer regn under våren och försommaren med större plantor som följd.

Det är dock viktigt att poängtera att inventeringsresultaten ska tolkas med viss tillförsikt och att antalet ägg inte går att rakt av översätta till populationsstorlek. Resultaten visar i strikt mening inte hur många individer av fetörtsblåvinge som finns på Mörtö, utan endast hur många ägg som har lagts och hittats. Sannolikt finns det en korrelation mellan individantal och äggantal, men en population skulle troligen kunna lägga olika antal ägg under olika år, beroende på faktorer såsom tillgången på kärleksört, plantornas skick, väder, predation och parasiter.

Lokalerna på Mörtö bedöms vara i gott skick och behovet av röjning är litet i dagsläget. Senare års torra somrar kan ha påverkat beståndet av fetörtsblåvinge på Mörtö positivt genom att motverka igenväxning. Flera döda tallar och buskar av särskilt en påträffades i flera av ytorna. I flera fall påträffades ägg på kärleksörtsplantor som växte under eller i nära anslutning till döda buskar och träd. Om dessa varit levande hade de skuggat plantorna och troligtvis gjort dem olämpliga för fetörtsblåvinge. Även älgbete gynnar sannolikt fetörtsblåvingen genom att igenväxning förhindras. Flera hårt betade småtallar och lövträd påträffades under inventeringen.

Nuvarande inventeringsmetodik bedöms fungera relativt bra även om det är ganska tidsödande att gå igenom ett så stort antal plantor av kärleksört. Vissa plantor och ägg kommer ofrånkomligt att missas. Resultat från olika inventerare kommer också att variera i viss mån. Trots detta fångar inventeringen troligtvis artens fluktuationer väl i stora drag. Möjligtvis hade mindre provytor eller transekter varit mer tidseffektivt även om de då måste vara tillräckligt många för att inte påverkas av det troligtvis ibland ganska slumpvisa rådjursbetet som fläckvis kan vara mycket kraftigt.

Källor

Elmquist, H. 2011. Åtgärdsprogram för fetörtsblåvinge 2011–2015 (*Scolitantides orion*). Rapport 6424. Naturvårdsverket SLU

Artdatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala

KONTAKT

Mer information kan du få av
Länsstyrelsens enhet för
naturskötsel
Tfn: 010-223 10 00
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Fakta 2025:11
Utgivningsår: 2025
Författare: Tore Dahlberg,
Naturföretaget AB
ISBN: 978-91-7937-379-5
Foto omslag: Tore Dahlberg